

JUSTIITSMINISTEERIUM

Sotsiaalministeerium
info@sm.ee
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn

Meie 07.04.2021

nr 9-2/2358-1

Kaasamise ettepanek eapiiri arutelluse

Justiitsministeerium palub Teid kaasa mõtlema ja põhjendatud arvamust avaldama seksuaalse enesemääramise eapiiri muutmise diskussioonis ja otsuse kujundamise protsessis. Palume Teil soovi korral vastata allolevale viiele küsimusele hiljemalt 16. aprilliks 2021.a.

1. Seksuaalse enesemääramise eapiiri muutmine

Kehtiva karistusseadustiku (edaspidi KarS) järgi on karistatav igas vanuses kannatanuga tema tahte vastaselt suguühtesse astumine või muu sugulise iseloomuga teo toimepanemine, kui selleks kasutatakse vägivalda või kasutatakse ära kannatanu abitusseisundit (KarS §-d 141 ja 141¹). Samuti on keelatud igas vanuses kannatanu sundimine suguühtele või sugulise iseloomuga teole, kui on ära kasutatud kannatanu sõltuvust süüdlasest (KarS § 143).

Vanusepiir 18 aastat sisaldub eraldi paragrahvis (KarS § 143²), mille alusel karistatakse täisealist isikut noorema kui 18 aastasega suguühtesse astumise või muu sugulise iseloomuga teo toimepanemise eest, kui täisealine kasutab ära alaealise sõltuvust endast (nt vanem või eestkostja) või kuritarvitab oma mõjuvõimu või usaldust alaealise suhtes (nt treener, õpetaja või alaealise usalduse pälvinud muu täiskasvanu).

Samuti on alla 18-aastaselt isikult seksi ostmise (KarS § 145¹) karistatav.

Vanusepiir 14 aastat seondub täna selliste seksuaalse iseloomuga tegudega, milles osaletakse vabatahtlikult, kus ei esine vägivalda, arusaamisvõimetust (näiteks võib mõni 14-aastane olla ka arusaamisvõimetu), mõjutamist, tasu maksmist, mõjuvõimu, usalduse kuritarvitamist või muid erandlikke asjaolusid. Karistatavad on seksuaalse sisuga konsensuslikud suhted (st suguühe, samuti teise isiku suguelundite puudutamine jmt) täisealise ja alla 14 aastase alaealise vahel (KarS § 145). Täisealiseks loetakse 18 aastaseks saanud isik.

Justiitsministeerium on asunud välja töötama karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu, kus kavandatakse tõsta seksuaalse enesemääramise eapiiri. Lõplikku valikut sobiva vanuse osas ei ole veel langetatud ja kuna tegemist ei ole ainult kriminaalpoliitilise otsusega vaid laiema ühiskondliku arutelu tulemusena sündiva otsusega, kaasamegi otsustusprotsessi erinevate valdkondade esindajad.

1.1. Palume Teie põhjendatud arvamust selle kohta, kas karistusõiguslikku seksuaalse enesemääramise eapiiri ehk vanust, millest noorema isikuga konsensuslikud seksuaalsuhted on täisealisele keelatud ja kuriteona karistatavad, tuleb muuta. Eapiiri muutmisel ootame Teie ettepanekut, kas selleks vanuseks võiks olla nt 15 aastat või 16 aastat.

2. Erandlik vanusevahe alaealiste ja noorte täiskasvanute omavahelistes suhetes

Vältimaks noorte omavaheliste normaalsete seksuaalsuhete karistatavaks muutumist seksuaalse enesemääramise eapiiri tõstmise tõttu, kaalume seadusesse vastavate erisuste loomist. Eapiiri tõstmisel 16 eluaastani kaasneks kriminaalkaristus ka 15-aastase ja 18-aastase omavahelisel nõusolekul põhineva suhte korral (nt 9. ja 11. klassi õpilased).

Palume Teie põhjendatud arvamust ka selle valiku tegemisel. Esitame variantidena kaks võimalikku alternatiivi:

2.1. karistatavad oleksid kõik seksuaalsuhted üle 18 aastase isiku poolt alla 14-aastasega ning üle 21 aastase isiku poolt alla 15 või 16-aastasega (vanus olenevalt eapiiri valikust). Kui leiate, et asjakohasem on see variant, siis milline peaks olema maksimaalne vanus, kas 21 aastat või muu vanus?

2.2. vähemalt 14-aastase, kuid alla 15 või 16-aastase (vanus olenevalt eapiiri valikust) alaealisega on täiskasvanul lubatud konsensuslik suguühe, kui noorte omavaheline vanusevahe ei oleks suurem kui näiteks 4 või 5 aastat.

Kui eapiiriks valida 15:

Oleks 4-aastase vanusevahe korral lubatud:

- 14 ja 18-aastase täisealise suhe

Oleks 5-aastase vanusevahe korral lubatud:

- 14 ja kuni 19-aastase täisealise suhe

Kui eapiiriks valida 16:

Oleks 4-aastase vanusevahe korral lubatud:

- 14 ja 18-aastase täisealise suhe
- 15 ja kuni 19-aastase täisealise suhe

Oleks 5-aastase vanusevahe korral lubatud:

- 15 ja kuni 20-aastase täisealise suhe

Kui leiate, et asjakohasem on see variant, siis milline peaks olema nimetatud vanusevahe?

3. Arusaamisvõimetuse vanusepiiri muutmine: alaealiste omavahelised seksuaalsuhted

Kehtiva õiguse kohaselt loetakse noorem kui 10-aastane isik automaatselt arusaamisvõimetuks (KarS § 147). Temaga vahekorda astumine või muu sugulise iseloomuga teo toimepanemine on käsitatav vägistamisena ning see on karistatav kuni viieteistaastase vangistusega (KarS § 141 lg 2 p 1 ja § 141¹ lg 2 p 1). Samas ei tähenda see vanema kui 10-aastase lugemist automaatselt arusaamisvõimeliseks, vaid tema arusaamisvõime tuvastatakse menetluse käigus (näiteks võib ka 13-aastane olla arusaamisvõimetu ning temaga suguühtesse astumine seega kuritegu).

Seksuaalsuhe, mis toimub 10 kuni 17-aastase (kaasaarvatud) vahel ei ole praegu kuritegu (küll kohalduvad eespool nimetatud kuriteokoosseisud, mis seonduvad kannatanu tahte murdmise või mõjutamisega). Seni ei ole peetud vajalikuks nimetatud vanusevahemikus alaealiste omavahelisi konsensuslikke seksuaalsuhteid karistusõiguslikult reguleerida.

Eapiiri tõstmisega seonduvalt väärib kaalumist, kas täiendavat karistusõiguslikku reguleerimist vajaksid ka eri vanuses alaealiste omavahelised konsensuslikud seksuaalsuhted. Märgime, et kuna kriminaalvastutuse iga algab 14 aastaselt, ei saa noorema isiku poolt toime pandud tegusid kuriteona käsitada.

Eeltoodust tulenevalt palume Teie põhjendatud arvamust veel kahele küsimusele:

3.1. Kas tuleks muuta seksuaalkuritegude puhul kehtivat arusaamisvõime piiri (praegu 10 aastat)? Kui vastate jaatavalt, siis milline oleks õigem vanus?

3.2. Kas ning kuidas tuleks reguleerida karistusõiguslikult 10 kuni 17-aastaste omavahelisi seksuaalsuhteid?

Oodatud on ka täiendavad ettepanekud ja mõtted, mida siin kirjas välja toodud ei ole.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Maris Lauri
minister

Lisaadressaadid:

Siseministeerium	info@siseministeerium.ee
Haridus- ja Teadusministeerium	hm@hm.ee
Riigikohus	info@riigikohus.ee
Riigiprokuratuur	info@prokuratuur.ee
Eesti Advokatuur	advokatuur@advokatuur.ee
Õiguskantsleri Kantselei	info@oiguskantsler.ee
Maakohtud	
Tartu Ringkonnakohus	tarturk.info@kohus.ee
Tallinna Ringkonnakohus	talrk.info@kohus.ee
Eesti Lastevanemate Liit	liit@laps.ee
Kliiniliste Psühholoogide Selts	katrin.kyynarpuu@mail.ee
Eesti Psühholoogide Liit	Epl@epl.org.ee
Tervise Arengu Instituut	annika.veimer@tai.ee
Tartu Ülikool	info@ut.ee
Tartu Ülikool	kadri.soo@ut.ee
Eesti Arstiteadusüliõpilaste Selts	eays@eays.ee
Inimeseõpetuse Ühing	inimese.opetus@mail.ee.
Sotsiaalkindlustusamet	info@sotsiaalkindlustusamet.ee
Eesti Psühhiaatrite Selts	anne.kleinberg@lastehaigla.ee
Eesti Lastearstide Selts	info@elselts.ee
Eesti Koolipsühholoogide Ühing	koolipsyhholoogid@koolipsyhholoogid.ee
Eesti Naistearstide Selts	ens@ens.ee
Eesti Ämmaemandate Ühing	juhatus@perekool.ee
Eesti Noorteühenduste Liit	enl@enl.ee
Eesti Inimõiguste Keskus	info@inimoigused.ee
Tartu Ülikooli õigusteaduskond	oi@ut.ee
MTÜ Naiste Tugi- ja Teabekeskus	info@naistetugi.ee
MTÜ Eesti LGBT Ühing	info@lgbt.ee
Eesti Õpilasesinduste Liit	opilasliit@opilasliit.ee
Asenduskodude Laste Liit	info@lasteliit.ee
Ühise Eesmärgi nimel	merlin@yen.ee
MTÜ Suunatuli	aive@suunatuli.ee

MTÜ Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus
Eesti Naiste Varjupaikade Liit
Laste ja Noorte Hoolekandeesutuste Ühendus
MTÜ Oma Tuba
Eesti Naisteühenduste Ümarlaud
SA Väärtustades Elu
Viljandi Haigla, seksuaalkäitumisalane
nõustamine
MTÜ Eluliin
Eesti Noorte Vaimse Tervise Liikumine
Eesti Seksuaaltervise Liit
MTÜ Lastekaitse Liit
Politsei- ja Piirivalveamet

enut@enut.ee
info@naisteliin.ee
juhatus.elnhy@gmail.com
omatuba@gmail.com
enu@enu.ee
kaia.kapsta@save.ee
margus.veem@vmh.ee
Eda.Molder@gmail.com
siseasjad.envtl@gmail.com
estl@estl.ee
liit@lastekaitseliit.ee
ppa@politsei.ee

Anne Kruusement 620 8203
Anne.Kruusement@just.ee